

EFTER FOLKOMRÖSTNINGEN

I DET väsentliga blev utgången av folkomröstningen vad man kunnat vänta. Principiellt gällde striden ett ställningstagande för eller mot det socialdemokratiska obligatorieförslaget, låt vara att regeringen av taktiska skäl gjorde sitt bästa för att genom en orimlig utformning av propositionsanordningen söka maskera detta förhållande.

I huvudfrågan har folket nu givit ett klart svar. Majoriteten har tagit ställning mot obligatoriet. Linje 1 kunde inte samla mer än 45,8 % av rösterna. Utan dröjsmål har socialdemokratiska talesmän försökt framställa saken så, att obligatoriet »segrat» därför att det fått fler röster än något av de andra förslagen var för sig. Denna tolkning är uppenbart orimlig. Sant är, att anhängarna av linje 2 och linje 3, respektive blankröstarna, i vissa punkter har olika meningar om hur pensionsproblemet bör lösas. Detta hindrar inte att de alla har det gemensamt, att de tagit ställning mot obligatorieförslaget. Ingen som helst politisk advokatyr kan bortförklara det obestridda — att socialdemokrater och kommunister inte lyckades nå majoriteten.

I övrigt är det ett par drag i resultatet, som förtjänar att upp-

märksammas. Linje 2, på grund av sin tillkomst med rätta kallad bondeförbundslinjen, kan visa på en vacker framgång. Dess röstetal blev inte mindre än 45 % större än bondeförbundets vid senaste kommunalval. Utan tvivel är det felaktigt att inräkna detta tillskott som en förstärkning av underlaget för centerpartiet bondeförbundet; hr Hedlunds försök i den vägen har redan framkallat livliga protester från framstående företrädare för linje 2. Icke desto mindre är det tydligt, att centerpartiet genom kampanjen för linje 2 lyckats att tilldraga sig uppmärksamhet och sympati inom andra befolkningsgrupper än jordbrukarna. Rimligen måste hr Hedlund och hans vänner i framgången för tvåan se ett bevis för att idén att omforma bondeförbundet till centerpartiet har framtiden för sig. Herr Hedlund har också skyndat sig att upplösa koalitionen. Skall det nya centerpartiet kunna vinna de småföretagare, till vilka han allt ivrigare friar, är ett politiskt kostymbyte nödvändigt. Hans fortsatta agerande blir av största intresse. Längre har han kunnat manövrera med en fast sammansluten om också hopsmältande skara bakom sig.

Enigheten kring jordbruksintres-

set har givit denna skara dess styrka. Nu blir underlaget mycket mera splittrat — till värderingar och intressen. Hr Hedlund är obestriddligen en lysande skicklig taktiker. Men — ju mer centerpartiet växer, ju mindre utrymme utåt får han för sin taktiska begåvning. Småföretagarna i hans parti kommer inte att acceptera några extraturer i socialistisk riktning. Givet är att en sådan utveckling beträffande både hr Hedlunds framtida taktiska möjligheter och centerpartiets politiska läge ur allmän borgerlig synpunkt är att hälsa med glädje.

En i viss mån överraskande detalj är det ganska betydande antalet blanka röster. Visserligen är det i hög grad ovisst hur dessa bör tolkas. Vad som står fast är givetvis först och främst, att de innebär ett nej till obligatoriet. Vidare finns det skäl att antaga, att en betydande del av blankröstargruppen önskat ge uttryck för den uppfattningen att hela frågan icke varit tillräckligt utredd, utan att den bör tagas upp till omprövning i hela sin vidd. Den enda instans, som haft att officiellt yttra sig om förslagen och därvid rekommenderat blankröstning, SACO, har som bekant förfäktat denna uppfattning.

De politiska konsekvenserna av folkomröstningen låter sig ännu inte med någon säkerhet överblickas. Själva fundamentet för hr Erlanders statskonst — koalitionen — har emellertid sprängts. I fortsätt-

ningen och tillsvidare skall han som ledare av en socialdemokratisk minoritetsregering länka landets öden. För hr Erlander måste situationen framstå som fatal redan med tanke på hans ofta uttalade tro på behovet av en stark regering. Än pinsammare är att hans nya regim illa överensstämmer med parlamentarismens grundläggande krav att regeringsmakten skall bygga på majoritet i den folkvalda representationen. Hr Erlanders ultima ratio är kommunistisk hjälp vid gemensamma omröstningar. Vad som på sin tid sades från socialdemokratisk sida gentemot förstakammarhögerns regim gäller nu dem själva och deras egna anspråk på regeringsmakten.

Det är naturligt att i detta läge tanken på nyval till riksdagen aktualiserats. Det måste vara lockande för socialdemokraterna att få gå till val på frågan om »lagfäst pensionsrätt». Efter de tankeställare den nyss avslutade kampanjen givit torde de försöka att ge valprogrammet en lockande utformning även på vissa punkter, där motstånd eller oro kunnat förmärkas: generösa löften till småföretagare och än kraftigare försäkringar till statstjänstemän och andra med ordnad pension kommer säkerligen inarbetas i förslaget. Därefter bör hr Erlander med tillförsikt kunna möta ett av två: antingen lyckas spekulatören att fånga upp valvinden och återvinna majoriteten, eller också kan socialdemokratien gå

över i oppositionsställning i ett propagandamässigt gynnsamt utgångsläge. Med den överväldigande betydelse den politiska taktiken numera har för socialdemokratiens handlande är dess förhandlingsvilja förmodligen mera sken än verklighet.

Det sakligt viktiga problemet återstår dock, att få till stånd en lösning av pensionsproblemet. Det borde kunna råda enighet om, att en fråga av denna vikt inte borde avgöras genom en upprivande strid. Sedan folket i val nu klart under-

känt det framlagda obligatoriet, men å andra sidan det parlamentariska underlaget saknas för genomförandet av *något* av de tre aktuella förslagen, borde tiden vara inne att i lugnare former skärskåda hela problemet på nytt, i syfte att få till stånd en lösning i samförstånd. Ett glädjande tecken är härvidlag, att de utfästelser om förhandlingsvilja som Svenska Arbetsgivareföreningen före omröstningen lämnade, sedan i än fastare form framförts till Landsorganisationen.